

КЛАСТЕРНІ СТРУКТУРИ – СТАБІЛІЗАТОР МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес найчутливіший з господарських структур до кон'юнктурних коливань ринку, економічних потрясінь тощо. За статистикою [3], лише 30% підприємств продовжують працювати після першого року діяльності. Причиною цього, в більшості випадків, є недостатність знань, необхідних для ведення бізнесу, і неможливість найняття висококваліфікованих спеціалістів задля допомоги у вирішенні бухгалтерських, маркетингових, адміністративних та інших питань. Відсутність великих виробничих потужностей і обмеженість фінансових ресурсів не дозволяють вийти на зовнішній ринок, а тому більшість вітчизняних малих підприємств працюють виключно на забезпечення внутрішнього попиту. Виходом із ситуації могло б стати стимулювання розвитку кластерних структур, які дозволять малому бізнесу з допомогою синергетичного ефекту конкурувати із досвідченими компаніями як у середині країни, так і за її межами. Сьогодні в нашій державі діють близько 50 кластерів, проте далеко не у всіх областях, що збільшує диспропорцію регіонального розвитку. Необхідно розширити їх географію для забезпечення повного охоплення територій держави.

Кластер – це добровільне об'єднання бізнесових структур, працюючих в одній галузі та регіоні, які співпрацюють з інфраструктурними об'єктами ринку (банки, страхові і консалтингові компанії тощо) та з державними органами влади задля підвищення конкурентоспроможності продукції і пришвидшення власного розвитку та регіону у цілому. Кластерна модель особливий розвиток отримала у Сполучених Штатах Америки, а її основоположником вважають професора Гарвардського університету Майкла Портера. На рис. 1 зображена одна з моделей співпраці учасників кластеру, проте, в залежності від його типу, структура учасників може змінюватись [1, с. 2].

Рис. 1. Схема діяльності учасників кластерного утворення

Джерело: сформовано авторами

Як видно з рисунку, малі підприємства можуть виконувати відразу декілька функцій. Наприклад, якщо це аграрний кластер, то фермери постачають молоко, м'ясо, зернові культури та іншу сировину. Проте найчастіше у світі вони виконують первинну обробку і виготовляють певні елементи готової продукції. Таким чином функціонують багато автомобільних корпорацій, наприклад японський концерн Тойота співпрацює більш ніж із 30 000 малих підприємств. Враховуючи роль малого бізнесу в інноваційному розвитку, вони

також виступають у ролі наукових організацій, продаючи свої винаходи великим корпораціям.

Світова практика довела ефективність кластерів, про що свідчать зростання фінансових результатів працюючих у них підприємств і їх активна розбудова у США, Японії та Китаї, а також в країнах ЄС. Один із найбільш вдалих кластерів США – Силіконова долина (Каліфорнія). Щорічно його учасники створюють інноваційну продукцію та продають її на міжнародних ринках. В цій країні більшість кластерів працюють за моделлю, в якій підприємства рівноправні і зайняті в одній галузі. У випадку з кластером, розміщеним у Каліфорнії, це інформаційні технології.

Китайським та японським кластерним утворенням притаманна модель, яка зображена на рисунку 1, тобто необхідною умовою їх існування є наявність великої компанії, навколо якої вибудовується система малих підприємств, працюючих на субпідрядних контрактах.

Як вже було сказано раніше, в Україні створено ряд кластерів. Передовою областю з їх впровадження стала Хмельниччина, де функціонує структура «Будівельний кластер», який значно зменшив час здачі будинків та інших споруд. Водночас «Швейний кластер» допоміг виробникам одягу зайняти нішу на ринку доступної продукції, потіснивши позиції турецьких і китайських компаній. Відбулося також розширення асортименту – якщо раніше вітчизняні бізнесмени в основному виробляли шкіряне взуття, то сьогодні це повний комплект одягу.

Спільно з іноземними партнерами активно створюються транскордонні кластери у сфері туризму. В рамках співпраці України та Польщі було відкрито кластер, який включає у себе Волинську, Львівську, Закарпатську область та Люблінське і Підкарпатське воєводства. Його головною метою є надання мандрівникам повного спектру туристично-рекреаційних послуг на названих територіях [1, с. 13-14].

Не дивлячись на зацікавленість державних і комерційних організацій у процесі кластеризації, у нас він проходить досить повільно. Більшість утворень працюють в туристичній та будівельній галузях, тоді як у легкій і машинобудівній промисловості, аграрному секторі та у науково-технічному забезпеченні вони практично відсутні. Вплинути на ситуацію може уряд, застосувавши економічні стимули і адміністративні важелі управління. Подібна практика щодо економічних стимулів існує у багатьох країнах світу. Наприклад у США та Франції це відбувається за рахунок субсидій і прямого фінансування, Швеція надає кластерним організаціям безвідсоткові позики, а у Англії та Німеччині для учасників кластерів існує система пільгового оподаткування [2].

Висновки. Кластер являє собою сукупність підприємницьких організацій, які, кооперуючись, підвищують власну конкурентоспроможність. Кластеризація дозволяє прискорити розвиток регіонів, тим самим зменшивши диспропорції рівня життя в країні, що особливо важливо при наявності депресивних територій. В умовах нестійкої економіки участь у мережевих організаціях представників малого бізнесу допомагає їм витримати потрясіння і забезпечити економічне зростання. Ефективність кластерів доведена досвідом розвинених країн, в яких вони активно використовуються. В нашій державі, незважаючи на наявність таких організацій, вони не набули достатнього поширення, а більшість із діючих не досягли значних результатів. З огляду на це, державним органам разом з науковцями і практиками необхідно вдосконалити існуючу концепцію розвитку кластерів і створити всі необхідні умови для їх безперебійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Савченко В. Ф. Кластери та кластеризація в Україні / В. Ф. Савченко, С. Д. Гривко // Теоретичні і практичні питання соціально-економічного розвитку України: макро- та регіональний рівні : монографія кафедри економічної теорії. - Чернівці : Десна Поліграф, 2015. - С. 22-36.
2. Стеченко Д. М., Бісовська Т. М. Світова практика кластеризації підприємств [Електронний ресурс] Вісник Хмельницького національного університету – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/315-318.pdf
3. Тимошенко О.В. Закордонний досвід державного регулювання та підтримки малого та середнього підприємництва / О. В. Тимошенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 13. – С. 142-146.